

Het ijsskoude pokerspel van Merkozy

Een analyse van de Frans-Duitse tandem tijdens de eurocrisis

Achtergrond - 12 januari 2012

In de huidige fase van de eurocrisis komen de echte pokeraars bovendien. 'Merkozy' pokert zo koelbloedig, dat de markten inmiddels achter de politiek aanlopen, in plaats van andersom. Europaexpert Mathieu Segers analyseert het spel van Merkozy.

Het Frans-Duitse partnerschap gaat terug op de vaak belachelijk gemaakte strandwandeling van Merkel en Sarkozy in Deauville vorig jaar herfst. De Frans-Duitse deal van destijds: Merkel zou Frankrijk en de euro nooit opgeven in de oploeiende strijd met de mondiale markten en ruil daarvoor ging Sarkozy akkoord met de Duitse eis tot verdragsherziening. Daarmee werden de kortetermijnbelangen van Frankrijk - Duitse redding van de euro en de Franse banken - en de middellange termijn belangen van Duitsland - herstel van de weeffout in de Europese Monetaire Unie door budgetdiscipline in eurolidstaten verdragsrechtelijk afdwingbaar te maken - aan elkaar gesmeed.

Het is een zoveelste variant op de naoorlogse oefening van Europese verzoening. Daarin draait het uiteindelijk altijd om een versmelting van 'het verdriet van Frankrijk' met 'het verdriet van Duitsland'. Het Franse verdriet betreft het onvermijdelijke machtsverval van Frankrijk sinds Napoleon. Het Duitse verdriet is de historische verantwoordelijkheid voor wereldoorlog en Holocaust, die oud-bondskanselier Schmidt er tijdens de SPD-partijdag in december nog eens op indrukwekkende wijze inwreef bij zijn landgenoten. Maar waar gaat het nu precies om in de jongste oefening in Frans-Duitse verzoening?

De Gaulle

Door de omstandigheden gedwongen erkent Merkozy nu al twee jaar lang dat Europa zich in de gevaarlijke situatie bevindt, waar de Franse president De Gaulle ooit voor waarschuwde. De Gaulle wordt vaak herinnerd als een harde euroscepticus. Dat is onterecht. Hij was pro-Europees, omdat dat nu eenmaal realistisch was. Waar de generaal wel allergisch voor was, was dat het integratieproces nauwelijks onder controle kon worden gehouden door de lidstaten, omdat het werd aangedreven door anonieme technocratisch-juridische mechanismes en niet door interstatelijke politiek. Deze oncontroleerbaarheid was zeer gevaarlijk, want wat veel te weinigen zich volgens De Gaulle afvroegen was wie de bestuurder was van 'ce machin', 'dit ding'. Deze vraag wegzuiven was

Europa op het spel zetten. Maar wat deed Europa? Het liet de stuurmanspositie willens en wetens vacant! In zijn tijd waarschuwde De Gaulle dat de Amerikanen in het geniep die plek al hadden bezet. Bondskanselier Adenauer kon een heel eind meegaan in die analyse.

Dat de Amerikanen 'Europa' kapen is vandaag niet aan de orde, maar de analyse van De Gaulle snijdt in een ander opzicht wel hout: in de schulden crisis ontwaakt de EU uit de droom van de controle. Europa moet erkennen dat zij het eigen stuur via voortschrijdende financieel-economische interdependentie in doorslaggevende mate uit handen heeft gegeven aan marktkrachten. De afgelopen maanden is bovendien gebleken dat ze dat stuur niet kan teruggeisen door gebreken in de bestaande instituties. Voor Merkozy is dit al bijna twee jaar helder.

IMF

Het volgende is daarom al ruim anderhalf jaar de planning in Parijs en Berlijn: (1) innigere Frans-Duitse eenheid in de EU en vandaar uit gezamenlijk ambitieus optreden in de urgente financieel-economische vraagstukken van mondiale proporties (eventueel via een toekomstige Frans-Duitse of Europese zetel in het IMF); (2) hervorming van het IMF om de opkomende economieën en hun kapitaal te committeren en (3) mondiale regulering van financiële markten. Voor dat laatste is Amerikaans engagement onmisbaar - zie daar de onlosmakelijke verbondenheid van de oplossing van de eurocrisis met het G-20 voorzitterschap van Frankrijk dat deze maand ook zijn finale zal beleven. Merkozy boekt voorlopig nog steeds vooruitgang op alle drie de punten.

Bovendien: via de band van de mondiale extrapolatie zal de eurocrisis op een zeker moment weer ineenschrompelen tot de ware proporties: een relatief klein probleem in vergelijking tot de problemen van andere grote mogendheden in de wereldeconomie. Via de G20 kan het hervormde IMF vervolgens de hefboom worden voor de Duits-Franse - en daarmee ook de Europese - macht in de wereld en op de markt. Dat is de (klassieke) Frans(-Duitse) hoop, omdat zo het Europese verval eens te meer gestuit kan worden.

Verdragen zijn als rozen

Maar, zoals al maanden blijkt, gaat dit allemaal niet zonder pijn. De eurolidstaten - en later ook de overige EU-leden - zullen zichzelf namelijk onherroepelijk een poot moeten afbijten om te overleven en de fragiele hoop op een oplossing van de crisis enigszins geloofwaardig te houden. Met andere woorden: nationale beleidsautonomie moet worden overgedragen aan de fiscale unie, die dezer dagen in de steigers wordt gezet. Bovendien: de naoorlogse geschiedenis van het integratieproces leert dat alleen zo voorkomen kan worden dat een ander inzicht

van De Gaulle werkelijkheid wordt. In 1963 verzuchtte de generaal: 'Verdragen zijn als rozen en jonge meisjes, hun schoonheid duurt maar even'. Zonder borging in bovenstatelijke instituties, zoals de Europese Commissie, zijn verdragen niet opgewassen tegen de grillen van de geschiedenis. Of die grillen nu door fanatieke nationalisten of hysterische markten gedomineerd worden.

Op een dieper niveau voert Merkozy dus vooral een verbeterde strijd om terrein terug te winnen op de markten. Merkels pokerspel blijft ijskoud onder alle marktopwinding en de vele eurodoemscenario's, die vooral via de Angelsaksische media gespind worden. Sarkozy is al jaren glashelder over zijn 'étatistische' tegenaanval op het doorgeschoten neoliberalisme. Merkel en Sarkozy trekken zo, ieder op hun geheel eigen wijze, aan hetzelfde eind van het touw, terwijl eurocommissaris Barnier al sinds zijn historische benoeming in 2009 (de eerste Fransman op Interne Markt) het alledaagse gevecht voert omwille van meer regulering van de financiële markten.

Brits isolement

De door Merkozy gecoördineerde tegenaanval op de markten is belangrijk en in vele opzichten noodzakelijk, maar er schuilt ook een groot gevaar in: het gevaar van de wig in de interne markt. Immers: veel van de benodigde afspraken (verdragswijziging) en regulering gaat direct ten koste van de belangen van de Londense City. Geen wonder dus dat de Britten nu keihard op de rem trappen. Het is spelen met vuur om in deze situatie de markten en Groot-Brittannië, als *leading outsider*, verder in elkaars armen te drijven. Het is des te onverstandiger, omdat Brits en Amerikaans engagement onmisbaar is voor het mondiale draagvlak, voor meer en betere regulering van de financiële markten en de duurzame euroredding. Dat kan gemakkelijk verspeeld worden door splijtende blokvorming binnen de EU. De *Schadenfreude* over het Britse isolement waartoe Sarkozy zich heeft laten verleiden, is misplaatste hubris en kan ook Merkozy op termijn onder splijtende druk zetten, omdat de Duitse politiek net zoals de Nederlandse van oudsher een krachtige pro-Britse stroming kent als het gaat om vraagstukken van Europese integratie.

Dr. Mathieu Segers is verbonden aan de Universiteit Utrecht. Hij is de bezorger van de Europese dagboeken van Max Kohnstamm, waarvan onlangs het [tweede deel verscheen](#) onder de titel 'Diep Spel' (Amsterdam: Boom).

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/2918/het-ijskoude-pokerspel-van-merkozy>